

op te slokken. En wat toen redde? Neen, niet de restauratiegeest van het Weener Congres. Niet de vorstenvergoding van Haller en De Maistre. Niet de historische school, die veeleer in haar physiologische opvatting alle hooger beginsel smoorde. Zelfs niet het pseudo-constitutioneele stelsel met zijn „roi fainéant” en zijn tyranniseerende partijen. Maar wel de Messias, de Souverein aan de rechterhand Gods gezeten, die onder de volkeren, door den schoonsten Réveil die ooit die volkeren wakker riep, weêr ongemerkt een geest uitzond van genâ, van gebed, van geloove. Want even daardoor ontstond vanzelf weêr een eigen kring, waarin een ander Souverein dan de aardſche macht werd aangebeden. Een kring waarin men tot op de ziel ging; barmhartigheid oefende; en „als staatsliên niet, maar als Evangeliebelijders” de staten bezielde. Niet door het politieke raderwerk, maar door zedelijke kracht, werd aldus van binnen uit de ziel een hope der natiën geboren; en niet om te heerschen, maar door te dienen, werd aldus ook in óns vaderland, het volksdeel, dat Messias huldigt, de pars Christiana, haars ondanks een nationale partij. Geen factie, d. i. een gemaakte groep; geen fractie, d. i. een afgebroken stuk; maar volkspartij, d. i. volksdeel, naar het in partes dilabi, „in deelen uiteenvallen”, van wat uit die deelen bestaat; om, mocht het zijn, door dat tijdelijk deelen weêr het geheel, weêr de heerlijke volks-eenheid te bezielen voor hooger ideaal. Voor dien kring trok Bilderdijk den omtrek, toen hij de Volkssouvereiniteit ontwortelde met de bijl van zijn lied; gaf Da Costa den levenstoon aan door zijn hymne voor den Souverein Messias; en schreef ten leste Groen van Prinsterer het Staatsrechtelijk credo, door zijn sprekende formule van „Souvereiniteit in eigen kring.” En, krachtens dat uit God zelf neêrghedaald beginsel, is sinds nu deze dertig jaren op de knieën geworsteld, het afgedoolde nageloopt, met de „passion des âmes” geëvangeliſeerd. Voor dát beginsel is